

Minden bűn forrása

Bűnre kényszerítő gazdasági rendszerünk

Itt vannak hát azok a menedzserek, akik nem elégszenek meg 800 000 euró éves fizetéssel, és bónuszairól sem akarnak lemondani. Itt vannak a szupergazdagok, akik az adózás elől Liechtensteinbe sítolják vagyonukat. Itt vannak a tőzsdejátékosok, akik apró valutaingadozásokból milliőkat nyernek (vagy akarnak nyerni), anélkül hogy feltennék a kérdést, végül is ki fizeti ki azt a pénzt, amelyet ezekből az üzletekből húznak. Az utóbbi időben sokat hallottunk ilyesmiről.

Ez vajon mohóság? Gátlástalan, állati mohóság? Hiszen ezeknek már bőven van! Semmi sem elég ezeknek? A magunkfajta, gondoljuk, ezeknek az óriásbevételeknek a töredékével is megelégedne (sőt a jelenleginél valamivel többel is), és aztán feltehetően szépen befizetné az adóját is. A gazdagok mohósága fokozza napról napra társadalmunk igazságtalanságát? A sóvár menedzserek felelősek a pénzügyi válságért?

A felsőoktatás terén szerzett tapasztalataim kissé tágabba nyitották a szememet. Hiszen az egyetemeken sok helyütt pénzügyileg önállóak, vagyis maguk szabhatják meg a professzorok fizetését. Aztán a meghíváskor megkezdődnek a tárgyalások. Bizonyos szakokon már az első alkalommal meghívott professzorok is 120 000 euró éves fizetést kérnek, vagy még többet. A „kitűnő” tudósok megengedhetik maguknak, hogy akár 200 000 eurót is követeljenek – különben egyáltalán nem kérnek a megbízásból. Ilyenkor rendszerint nem marad el az utalás az amerikai csúcseyetemeken fizetéseire. Az egyetemeken

pedig azt mondják: ha kitűnő kutatóhely akarunk lenni, akkor erre áldozathely is kell.

Meg tudom érteni ezt. Egy kitűnő kutató nem számít valóban kitűnőnek, ha nem kap kitűnő fizetést. Itt még csak nem is a pénzről van szó, hanem a tekintélyről, s nem csupán saját személyének megbecsüléséről, hanem a szakterület dicsőségéről is. Az a tudós, aki 200 000 eurót ér, miért elégedne meg kevesebbel? Az azt jelentené, hogy egyáltalán nem tart komolyan igényt a kitűnőségre.

És végső soron nem kellene-e a szelemtudományok művelőinek, élükön a teológusoknak is több pénz követelniük, nehogy azt a benyomást keltse, hogy az ő szakmájuk kevesebbet ér, mint a gépgyártás vagy az elektrotechnika? Már régóta kialakult az egyetemeken belüli könyöklés a legmagasabb fizetésekért, és aki ebbe nem száll be, az voltaképpen már lemondott önmagáról és a szakterületéről. Hasonló lehet a helyzet a menedzserekkel is. Egy csúcspénz nélküli csúcsmenedzser egyáltalán nem csúcsmenedzser, és hamarosan talán semmilyen menedzser sem lesz.

A mohóság bele van építve a rendszerbe; hozzájárul a rendszer fenntartásához, sőt a rendszer sikeréhez. Ezért a hét főbűn listájára – amely Evagriusz Ponticuszra (4. sz.) és Nagy Szent Gergelyre (†504) nyúlik vissza – bölcsen föl sem vették; a kapzsiság, irigység rajta van, tehát az a magatartás, amely a mohóság fokozott kiéléséből fakad. Maga a mohóság nem is annyira bűn, mint inkább minden bűn forrása. Vagy egyszerűben:

éppen-séggel ez a *condition humaine*, az embernek mint racionális, nem ösztönirányított lénynek az alapalkata. Racionális természet alapján ugyanis az ember alapvetően nem állapíthat meg határokat mind-ahabban, amire önfenntartásá-

hoz szüksége van: anyagi szükségleteiben, elismertségét vagy a jövő biztosítását illetően.

Ezt rögtön fel lehet ismerni a jövőről való gondoskodásban: Vajon mit hozhat még az elvileg teljesen nyitott jövő? Mennyire kell előre gondoskodnom róla, hogy biztonságban lehessenek? Nem véletlen, hogy a pénzügyi főként társadalombiztosítási alapokkal és kamatozó, a jövőbeli likviditásra irányuló betétekkel van fölszerelve. Ugyanez érvényes azonban a hatalomra és becsületre is. Van-e értelmes határa az elismertségnek és a sikernek?

Minden kor kulturái és civilizációi megpróbálták határt szabni az ember ezen alapvető hajlamként jelentkező mértéktelenségének, sőt, a kultúra voltaképpen e határszabást jelenti. Korunk azonban arra adta magát, hogy fő ösztönző energiájaként használja ki a mértéktelenséget, a mohóságot. Az eredményt kapitalizmusnak hívják, és ez a kapitalizmus a határtalan gazdasági növekedés elvárásában, sőt kényszerében fejeződik ki.

A mohóság minden bűn forrása, belőle fakadnak az egyes konkrét bűnök. Az a rendszer, amelyben élünk, bűnök elkövetésére kényszerít minket. Ez benne a teológiai probléma, mert „a bűn zsoldja a halál”, ahogyan a Római levélben olvassuk, a bűnért halállal kell fizetnünk. Ma kétségtelenül felismerjük e mondat igazságát. A keresztények azonban azt is tudják, hogy megvannak váltva a bűntől, pontosabban a bűnelkövetés kényszerétől. Isten üdvös határt szab mértéktelenségünknek. Parancsokat ad: a szombat parancsát, amely korlátozza a világ kisajátítását, vagy a kamatszédés tilalmát, amely kifejezetten a gazdasági növekedés határtalan dinamikája ellen irányul.

Jézus azért jött hogy „beteljesítse” „a törvényt és a prófétákat” – ő, aki önfenntartását alárendelte Isten akaratának teljesítésének. A parancsok megtartása nem értelmes belátásból történik – különben egyáltalán nem is lenne szükség rájuk –, hanem Isten iránti hűségéből és szeretetből. Hitből. A mohóság uralmával ma ismét a hit döntő tanúságtételét kell szembeállítani.

Thomas Ruster

Forrás: Publik-Forum, 2008/22

A szerző 1955-ben született, katolikus teológiát tanít a dortmundi egyetemen.

